

PLANIRANJE

V Portorožu je bilo 7. in 8. oktobra VII. posvetovanje o pripravi srednjeročnih planskih dokumentov organizacij združenega dela gospodarstva za obdobje 1981-85. Posvetovanje je bilo namenjeno strokovnjakom s področja planiranja, poslovnim organom in delegatom v samoupravnih organih.

Tematika posvetovanja je posegala v ključno fazo priprave planskih aktov, v izdelavo temeljev plana temeljnih organizacij, v proces usklajevanja planskih aktov med udeleženci planiranja, prikazane so bile metodološke rešitve v zvezi z izdelavo srednjeročnega plana in z oblikovanjem ukrepov za uresničevanje obveznosti iz planskih aktov organizacij združenega dela.

Obravnavana problematika je zajemala vse nosilce planiranja v gospodarstvu, od temeljnih organizacij združenega dela do sestavljenih organizacij. Tematika številnih referatov je bila usklajevanje in usmerjanje investicij, noben referent pa pri omenjanju problemov povezanih z investicijami ni omenil prostora, kot da se vse naše dejavnosti ne odvijajo v prostoru. Na to je v svojem prispevku opozoril delavec Zavoda SR Slovenije za družbeno planiranje. Naša planska praksa je še vedno takšna, da se najprej dogovorimo, kaj bomo proizvajali in koliko sredstev bomo za to namenili, šele nato pa iščemo

Kako gospodarimo s prostorom?

ustrezno lokacijo, ki jo je pač treba najti. Kako bi se drugače dogajalo, da republiška akcija za graditev doma za duševno prizadete otroke še ni »prodrla« v plane občinske komunalne skupnosti?

V večini slovenskih občin gospodarstvo ni dalo nobenega odgovora na ponujene elemente, ki se nanašajo na problematiko prostora.

Če hočemo pretrgati s takšno prakso, bo treba v dogovore o temeljnih družbenih planov občin vključiti tudi kriterije za varovanje okolja in racionalno rabo prostora. Po teh kriterijih bi morali ohraniti zemljišča prve kategorije (katera so ta zemljišča bo opredeljeno v obveznih navodilih Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano). Teh zemljišč ne bi smeli uporabljati za zidavo. Izjeme bi bile lahko le infrastrukturni objekti in naprave, za industrijo določena območja oziroma cone in stanovaška zidava z nad 300 prebivalcev na ha, če za to ni drugih površin in če so gradnje vključene v družbeni plan občine. Tak je za zdaj predlog Zavoda SR Slovenije za družbeno planiranje in osnutku navodil h kriterijem za prestrukturiranje slovenskega gospodarstva. O teh kriterijih ravno zdaj tečejo razprave, do konca meseca pa jih bo treba dokončno oblikovati, saj bodo sestavni del republiškega in občinskih dogovorov o temeljnih družbenega plana.

Prostorsko-ekološke zahteve opredeljujejo že urbaništni akti občin, vendar bi jih kazalo ponovno preveriti, saj po novem zakonu o planiranju problematika prostora ne bi smela biti obravnavana ločeno; pri sprejemanju planskih odločitev bi morali enakovredno obravnavati tako ekonomski, kot tudi socialni in prostorski vidik na podlagi strateško opredeljene rabe prostora.

BREDA KUTIN

POKLICI, KI IZUMIRAJO

Zakaj beži mladina od šila in kopita?

Za Bežigradom je samo pet čevljarjev, med katerimi je najstarejši šestinsedemdesetletni Ivan Kostanjšek

Nekoč, ko smo obuvali čevlje, ki so bili ročno izdelani, je čevljarstva obrt cvetela. Z razvojem industrije pa je bila obsojena na postopno umiranje. Čevljarstva delavnice so zapirale vrata ena za drugo in ob stolčku so ostali le tisti, ki so z ljubeznijo začeli svoje rokodelsko poslanstvo. No, tudi takšni so se sčasoma postarali in nekega dne se nam bo prav stožilo po dobrih starih dretarjih. Mladi bežijo od šila in kopita in si iščejo donosnejši, lažji in bolj cenjen poklic.

Sedim v delavnici mojstra Ivana Kostanjška (76), najstarejšega čevljarja v Ljubljani, ki je že polnih pet let Bežigradčan. Gledam njegove starčevske roke, nagubane, prepredene z žilami, ki še vedno spretno vrtijo čevljarstvo orodje in pripomočke. Govori počasi, poudarja vsako besedo in prav očarljivo je, s kakšno ljubeznijo in ponosom pripoveduje o svojem poklicu, ki ga opravlja že več kot 53 let. In še ga bo, pravi, dokler bo zdrav.

»Od kod ljubezen do čevljev?«
»Na naši kmetiji v Zdolu pri Brežicah je bilo v družini deset otrok. Težko smo živeli, spat smo hodili na pol siti in kruha ni bilo nikoli dovolj. V vas je večkrat zahajal potujoči čevljar in v naši hiši je vedno našel obilico dela. Radovedno sem opazoval, kako je večje vihtel svoje šilo in dreto ter krpal našo raztrgano obutev. Zaljubljen sem se v njegovo delo, ko sem ga opazoval.«

Obrti se je šel učiti v Sevnico k mojstru Alojzu Hlebcu. Kot večina obrtniških mojstrov v tem času, je bil tudi on zelo strog, brezdušen izkoriščevalec vajencev.

»Delal sem od jutra do večera, večkrat tudi do zore, a počivali smo le v nedeljo popoldan.«

Potem je s poklicem čevljarstva pomočnika krenil v svet s trebuhom za kruhom: v Brežice, Krško in Ljubljano, kjer se je stalno naselil leta 1923.

»Delal sem kot pomočnik v mračnih in vegastih izbah pri čevljarju Logarju v Dalmatinovi 7, pri Stariču v Ulici na grad, pri Dolencu na Barvarski stezi 2...«

Ko mu je bilo vsega do grla, se je odločil, da bo postal samostojni obrtnik. Odprl je delavnico na Bregu 2. Kasneje se je preselil na Krakovski nasip 10, pa v Livarsko 2, kjer še danes, kljub visoki starosti in deset let po upokojitvi opravlja svojo obrt, vestno in spretno, kot v mladih letih.

»V predvojni Jugoslaviji je majhne obrtnike - čevljarje, spodbilni slavni Bata, ki je v Ljubljani razvil velik in močan servis za izdelavo in popravilo čevljev, tako da smo komaj živeli iz rok v usta. Danes pa je moderna čevljarstva industrija »izločila« čevljarje, nas zdesetkala, in če

ne bo kaj storjenega, bomo čevljarji popolnoma izginili.«

»Veste«, je nadaljeval po krajšem postanku, »sedenje za čevljarstvo mizo ob nizkem osebem dohodku, mladih resnično ne privlači. Niti eden od petih, kolikor nas je še za Bežigradom nima vajencev, kaj šele pomočnikov. Podobno je z ostalimi čevljarji v Ljubljani in drugje. V našem mestu je bil osnovan čevljarjski servis, kjer dela večina mladih ljudi. Vendar tam izdelujejo novo obutev, po naročilu in po najnovejši modi. S popravilom obutve pa se bavi malokdo. To je prepuščeno nam, starcem. Največ popravljamo uvožene čevlje, ki so jih lastniki drago plačali. Škoda jih je zavreči, če na kakšnem mestu popusti lepilo, če se »pošvedra« ali zlomi peta. Sem ter tja popravim potovalko ali žensko torbico in kakšno drugo usnjeno galanterijo. Skoraj da se to ne izplača. Pa pride takole stranka v delavnico in pravi: »Mojster Ivan, napravite mi to...«, pa pristane.«

Ko je bil mojster Ivan star 33 let si je ustvaril družino. Žena Vida iz Žužemberka je bila trgovska pomočnica v Ljubljani, kjer sta se tudi spoznala. Do kruha sta spravila troje otrok v tesnem anosobnem stanovanju. Tam sta preživela polnih 35 let, a pred desetimi leti so se preselili v malo boljše stanovanje na Črtomirjevi 24. Tudi oba sinova ter hči so poročeni in mojster Ivan ima že šest vnukov, ki dedu in babici razsvetljujejo stare dni.

Spet zaide razgovor na čevljarstvo.

»Kako ohraniti to obrt?«
»Z različnimi olajšavami«, povzame mojster Ivan. »Ugodne kradite za nakup opreme ter orodje, na začetku brezplačno ali poceni lokal, davčne olajšave in družbeno priz-

nanje čevljarjem. Morda tudi beneficirani delovni staž. Čevljarji ure in ure prežijo na svojih stolčkih, dihanje neugoden in prašen zrak, večkrat jih daje revma, pa poškodbe hrbtnice. Vse to so razlogi, da mladi bežijo stran od tega poklica...«

Mojster Ivan Kostanjšek polnih pet desetletij sedi v neuglednih izbah, šiva, lepi in popravlja obutev, ki štiti pred mrazom noge lepih tovarišic, hitrih kurirjev in poštarjev, bronzojen otrok, podrsujočih starcev in uglednih poslovnih ljudi - tisoče nog. In kolikokrat ga čevlji, ki jih je sam naredil, odvedejo do obražja Save, do mesta, ki ga je v dolgoletnem strastnem ribolovu

odkril kot »od boga danega«, kjer ribe prijemajo in ribič uživa.

»Tudi ribolov ni več to, kar je bil. Vse manj je rib, ker je voda tako umazana. Pride dan, ko prečepim na obražju po tri ure, a plovec noče ponikniti.«

Od doma do delavnice, od delavnice do obale Save, od Zdola pri Brežicah do Bežigrada, polnih 76 let so vodile poti Ivana Kostanjška in prepletle mrežo v kateri je ujet, a iz nje ne želi, ker mu je v njej kar dobro.

»Življenje je krog«, razmišlja mojster Ivan, »krog dobre volje in zmernega življenja, krog, ki ga človek sam razteza...«

IVAN ŠUČUR

anketa

Storilnost bi bila lahko višja

Sistem nagrajevanja še ni pravi, menijo neposredni proizvajalci

Delovna storilnost (besedi sta se že krepko usidrili v našem vsakdanjem življenju) pravgotovo zasluži vso pozornost, ne le na stolpcih sredstev javnega obveščanja, temveč tudi na sestankih v delovnih organizacijah, celo na simpozijih pa tudi v vsakdanjih pogovorih. Povprašali smo neposredne proizvajalce.

Delavec Gallb KAHLLEDŽIČ (42), ki dela pri »Gradisu«, meni: »Zdi se mi, da mi delavci dajemo po svojih močeh vse, kolikor zmoremo. Saj si vsak od nas želi čimboljše živeti. Le da morda ni ta naš trud tudi pravilno vrednoten. Pravilniki o nagrajevanju bi morali biti bolj konkretni in bolj razumljivi.«

Muhamed ŠESTAN (27), po poklicu železokrivac, ni ravno zadovoljen: »Kaj moremo, ko pa je vse v rokah šefa. On nam največkrat tudi »reže« kruh. Nisem pa tudi sicer preveč zadovoljen, ker sem daleč od družine. Prepričan pa sem, da bi lahko mnogo več naredili, če bi bila organizacija dela boljše. To pa je v rokah šefov. Od njih je namreč vsaj osemdeset odstotkov vsega odvisno!«

»Stabilizacija je zdaj poglavitno vprašanje,« meni VK zidar VIII LACKOVIČ. »Vsi se ji moramo podrediti. Reči moram, da delamo kolikor se le dá! Nismo pa stroji! Ti so vsaj trikrat dražji, kot naše delovne roke. Če pa bi bil sistem nagrajevanja ugodnejši, ustrežnejši, sem prepričan, da bi bila naša delovna storilnost še višja!«

»Deset let sem že pri »Gradisu«, je povedal Ramiz KALESIČ (32). »Poglavitni vzrok, da naša storilnost ni večja je pravgotovo v tem, da je organizacija dela pomanjkljiva. To pa je bistveni razlog, da ne delamo bolje in učinkoviteje. Tudi osebni dohodki niso odsev storilnosti. Vse preveč pavšalni so, da ne rečem, da so tudi prenizki! In še nekaj: namesto da bi OD izplačevali po dejansko opravljenem delu, le-te zgolj »delimo!« Prav to ni.«

Triindvajsetletni strojni tehnik Janez REJIC, ki je zaposlen v »Iskri«, je takoj dejal: »Ni prav nobenega dvoma, da sleherni delavec raje in bolje dela, če je za to prav stimuliran! To ni nobeno odkritje! Večja delovna storilnost pa je v korist podjetju, družbi in samemu delavcu. Seveda pa mora biti organizacija dela tudi v skladu s temi hotenji. Delo mora biti pripravljeno, tako da bo sleherni delavec, ko pride na delo, tudi vedel, kaj bo tisti dan proizvajal. Marsikdaj pa tudi ne zadenemo bistva, kar se maščuje.«

JANEZ KRISTAN (30), diplomirani inženir elektrotehnike: »Zdi se mi, da je treba v našem gospodarstvu preseči zgolj organizacijsko določanje sodelovanja. Pravgotovo je treba, in bo nenehno treba, večati vpliv baze, se pravi neposrednih proizvajalcev! Upoštevati in ne omalovaževati njihovih predlogov, ki pripomorejo k večji delovni storilnosti. Nadalje sem prepričan (zajec leži v tem grmut), da je organizacija dela tista, ki tudi vodi k večji angažiranosti slehernega proizvajalca. Ne nazadnje pa je tu tudi vsak trenutek prisotno nagrajevanje po delu, ki mora temejiti na učinkovitosti in kakovosti izdelkov!«

I. A. - S. B.

Gallb Kahlledžič

Muhamed Šestan

VIII Lacković

Ramiz Kalesič

Janez Rejic

Janez Kristan

Na Gospodarskem razstavišču so pred kratkim zaprli 27. mednarodni sejem elektronike. Razstavljal je 567 proizvajalcev iz osemnajstih držav vsega sveta. Zvone Dragan, podpredsednik zveznega izvenega sveta, ki je sejem tudi slovesno odprl, je v svojem govoru poudaril, da ima jugoslovanska elektronika danes kopico težav, zlasti pri oskrbi z nadomestnimi deli in reprodukcijskim materialom iz uvoza. Povedal je še, da v elektroniki nismo dovolj akumulativni in da imamo kar precejšnje dolgove v tujini. Zavzel se je, da bi v prihodnjem razvojnem obdobju pri nas elektroniki pripadalo mesto, zlasti tam, kjer bo mogoče nadomestiti uvoz. Lahko povemo še to, da so razstavljalci na Gospodarskem razstavišču ob »Elektroniki 80« prvič prinesli svoje eksponate tudi v prizidek s površino okrog 2.000 kvadratnih metrov, kar pa je seveda pomembna pridobitev Gospodarskega razstavišča.

TADEJ BRATOK